

Сучасному учню – сучасний навчальний посібник

Антоніна БЕСЕДІНА,

вчитель початкових класів, учитель-методист

У Законі України «Про загальну середню освіту» визначено, що шкільна освіта покликана сприяти розвитку особистості, і передусім на це має спрямовуватися зміст навчального матеріалу. У зв'язку з цим актуалізується проблема функціонального забезпечення підручника для початкової школи як носія такого змісту, особливо його розвивальної функції, оскільки істинно гуманною початкова освіта стане тільки тоді, коли вона набуде розвивального, особистісно орієнтованого характеру.

У 2007 р. Україна вперше брала участь у Міжнародному моніторинговому дослідженні якості природничо-математичної освіти TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study). Аналіз результатів виконання завдань показав, що деякі питання у курсі природознавства початкової школи не розглядаються, а вивчаються в середній школі на уроках фізики, біології, географії. На вивчення природознавства виділяється одна година на тиждень, якої не достатньо для детального опанування матеріалу і пов'язування його з реальним життям учнів. Зважаючи на це, було вирішено створити новий навчальний посібник «Я і Україна» для 2-го класу.

Посібник (Беседіна А.В. *Я і Україна. Навчальний посібник для 2 класу у 4-х част. / А.В. Беседіна. – К.: АВДІ, 2011*) написано відповідно до програми курсу «Я і Україна» для 2-го класу і підручника «Я і Україна» Т.М. Байбари та Н.М. Бібік (К.: Форум, 2006). Його схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (Лист №1.4/ 18-Г-699 від 4 серпня 2011 р.).

Під час створення посібника враховувалося, що складовими розвивального навчання у початкових класах є: розвиток процесів сприймання; формування загальнонавчальних умінь та навичок; нагромадження індивідуального досвіду пошукової діяльності; розвиток уяви і літературної творчості; вправління у комбінуванні, конструюванні, перетворенні.

Розвивальний вплив навчального посібника на особистість молодшого школяра здійснюється у таких напрямках:

- розвиток психічних процесів;
- формування загальнонавчальних умінь та навичок;
- розвиток творчих здібностей.

Розвиток психічних процесів передбачає вплив на увагу, пам'ять, мислення учнів, що сприяє сприйманню, усвідомленню та засвоєнню навчального матеріалу. Для цього використовуються такі завдання: створити образи предметів, картин на основі прочитаного тексту або життєвого досвіду; відшукати в тексті щось незвичне; порівняти текст з ілюстрацією; пригадати раніше вивчене; вивчити напам'ять тощо.

Формування загальнонавчальних умінь і навичок є обов'язковою ознакою якісного підручника. Ці вміння охоплюють: організаційні (уміння організувати робоче місце, тобто точно виконувати вказівки дорослого, планувати навчальні дії), загальноомовленеві (уміння слухати, відповідати, запитувати,

**МОДЕЛЮВАННЯ ПОВЕДІНКИ
В РІЗНИХ СИТУАЦІЯХ
(у гостях, читальні, в музеї)**

 Прочитай текст.

Місто Навпаки

... Було колись на білому світі місто. Усі жителі його хворіли на страшну хворобу – нечестність.
При зустрічі вони не вітали одне з одним.
Прощаючись, не говорили "до побачення" або "на все добре".
За столом розмовляли з повним ротом, совали ногами.
Сильні ображали слабких. У транспорті діти не поступалися місцем літнім людям.
Хлопчики штовхали дівчаток і не вибачалися, заходили першими в двері. Дуже гідке було місто!

 Дай відповідь.

? Тобі хотілося б жити у такому місті?

 Згадай мультфільм "Бобик в гостях у Барбоса" та зображений епізод із нього.

 Дай відповідь.

? Як далі розвивалися події?

АБВ Поміркуй!

❖ Спробуй описати місто чемних людей, у якому тобі хотілося б жити. Чому?

❖ Що треба зробити, перш ніж увійти в чужий дім або квартиру?

Опрацюй самостійно.

Спробуй створити сторінку Червоної книги своєї місцевості.

1. Дізнайся у дорослих (батьків, учителів), які тварини або рослини зникають у твоїй місцевості.
2. Піди до бібліотеки, підбери літературу та дізнайся якомога більше про об'єкт твого дослідження.
3. Зроби стислі записи найголовнішого.
4. Ознайом однокласників зі своєю сторінкою.

Додаткові тексти у посібнику представлені прислів'ями, приказками, загадками, народними прикметами; матеріалами рубрик «Для допитливих...», «Цікаво знати, що...»; додатковими теоретичними відомостями («Зверни увагу!», «Візьми до уваги!»). Вони спрямовані на посилення наукової доказовості та емоційного навантаження підручника. Це, наприклад, цікава в пізнавальному плані інформація: розкриття історичних аспектів проблеми, етимології того чи іншого поняття, «невідоме про відоме», тобто інформація про те, що учні вже частково знають, узагальнений цифровий матеріал, який є базою для порівняння. Такі відомості, що інколи виходять за межі навчальної програми, допомагають поглибити знання з предмета, є додатковим джерелом знань.

На сторінках посібника розкриваються велич і багатоманітність природи України. Учні дізнаються про тіла живої і неживої природи та з чого вони складаються. Вони отримують можливість поринути у світ найрізноманітніших природних явищ – механічних, звукових, електричних, магнітних, хімічних тощо.

міркувати), загальнопізнавальні (уміння спостерігати, аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати), контрольні-оцінні (орієнтуватися на зразок, здійснювати само- і взаємоконтроль, висловлювати оцінні судження).

Загальнонавчальні уміння формуються за допомогою таких видів завдань: орієнтування у посібнику, переказ прочитаного, продовження речення (розповіді), встановлення закономірності, визначення причини подій, порівняння об'єктів, художніх творів, речень, задач, виділення зайвого, добір до родового поняття видових і навпаки, доведення, перевірка виконаного тощо.

Основою творчої діяльності вважаються гнучкість мислення, розвинена уява, фантазія, нестандартність думки. *Розвиток творчих здібностей* забезпечують завдання на зміну та перебудову творів, складання казок, оповідань, скоромовок, загадок, задач, речень, оформлення власних проєктів тощо.

Молодший шкільний вік – це унікальний етап у процесі емоційного розвитку особистості. Необхідною умовою сприйняття навчального матеріалу у цьому віці є його емоційна насиченість, здатність викликати в учнів різноманітні почуття: радості, гордості, захоплення, гніву, задоволення тощо, оскільки лише через емоції, хвилювання, почуття любові, ненависті, через «життя серця» дитина пізнає світ.

Під час складання навчального посібника виділено такі напрями формування в учнів системи ставлення: до самого себе (естетичне виховання); до інших людей і суспільства (етичне виховання); до виробництва (економічне виховання); до природи (екологічне виховання); до суспільства (правове виховання).

Як поводитися в музеї

Пам'ятка дітям

- У музеї поведуться стримано, розмовляють дуже тихо чи пошепки.
- Розповідь екскурсовода треба слухати уважно, не перебивати його запитаннями.
- Запитання можна поставити після закінчення екскурсії. У ніякому разі не можна розмовляти один з одним тоді, коли говорить екскурсовод.
- До екскурсовода близько не підходять, а розташовуються так, щоб було видно і чути всьому класу.
- Запам'ятайте одне з головних правил музею: до експонатів руками не доторкуються.
- Не намагайтеся всі разом зблизька розглянути експонат. Зачекайте, доки інші відійдуть від нього.
- На картини, особливо великі, взагалі дивляться здалеку. Підходять до них, щоб прочитати їхні назви та імена художників.
- У великих музеях на вузтя надівають чохла. Це роблять для того, щоб не забруднити підлогу.

Опрацюй самостійно.

Згадай і запиши прислів'я про дружбу.

■ Розмалуй малюнок. Склади невеличку усну розповідь.

■ Напиши невеличкий твір на тему "Ввічливість – це ...".

Опрацюй самостійно.

Розшифруй ребуси. Впиши відгадки у клітинки.

ТОК

К Т ка

НЯ

ін с

ЯД

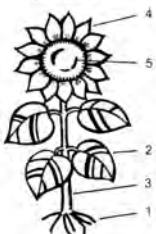
и у

Ь

и

Розглянь малюнок. Підпиши органи рослини. Запиши, яка це рослина.

1 -	_____
2 -	_____
3 -	_____
4 -	_____
5 -	_____ а

Особливу увагу зосереджено на питаннях взаємозв'язку людини і природи, значенні для людини знань про природу. Що таке природа, учням уже відомо з першого класу. У цьому посібнику діти знайдуть ще більше цікавого й пізнавального для себе, що сприятиме подальшому розвитку їхніх знань про довколишній світ.

Після кожного параграфу вміщено такі рубрики: «Підсумки», «Сторінка природодослідника», «Сторінка ерудита», «Перевір свої знання».

Про це треба знати!

Сніг — це замерзла вода, а, як ми знаємо, лід прозорий. Чому ж сніг білий? Причина в тому, що кожна сніжинка складається із великої кількості льодяних кристаликів. Але вони не гладенькі, а з гранями. Світло відбивається від поверхонь граней цих кристаликів, розсіюється і робить сніг білим.

Цікаво знати!

Німеський астроном **Йоганн Кеплер** у 1611 році видав науковий трактат "Про шестикутних Сніжинок", в якому піддав чудеса природи розгляду з боку жорсткої геометрії.

У 1635 році формою сніжинок зацікавився французький філософ, математик і натураліст **Рене Декарт**, який написав етюд, що ввійшов згодом у "Досвід про метеорит" або просто "Метеори".

У 1885 році, після безлічі спроб і помилок, американський фермер **Уілсон Бентілі** на прізвисько "Сніжинка" одержав першу вдалу фотографію сніжинки під мікроскопом. Він займався цим сорок шість років, зробивши понад 5000 унікальних знімків. На основі його робіт було доведено, що не існує жодної пари абсолютно однакових сніжинок (що згодом суттєво доповнило теорію кристала).

Йоганн Кеплер Рене Декарт Уілсон Бентілі

У 1951 році Міжнародна комісія зі снігу і льоду прийняла просту класифікацію твердих опадів, яка набула значного поширення. Згідно із цією системою, існують сім основних видів кристалів:

Основними рисами творчої людини є гнучкість мислення, здатність переносити набуті знання та вміння в нову ситуацію; бачення нових функцій об'єкта і його структури; розвинені уява та фантазія; вміння знаходити різні варіанти розв'язування задач тощо. Досвід творчої діяльності фіксується в посібнику у формі нестандартних (проблемних, дослідницьких) завдань і вправ. Це, наприклад, завдання, які потребують формулювання припущень, гіпотези, на розвиток зорової та слухової пам'яті, на кмітливість, на різнобічний аналіз предметів, вправи на аналогію, на увагу, на визначення понять, на контроль та оцінювання результатів діяльності тощо.

Наведені у посібнику запитання, що стосуються оцінювання подій, об'єктів, вчинків героїв твору, аналізу їхньої емоційної сфери, власних почуттів і переживань, викликаних змістом навчального матеріалу, оцінювання процесу та його результату, спрямовані на формування в учнів основ оцінної діяльності.

У посібнику також відображено факти з історії і культури, трудової діяльності українського народу. Тексти посібника відповідають пізнавальним завданням, які ставить суспільство.

Навчальний посібник пройшов апробацію в гімназії «Міленіум» №318 у 2011–2012 навчальному році. Потрібно зазначити, що учні із задоволенням почали готуватися до уроків громадянської освіти та природознавства. Завдяки посібнику діти зацікавилися і захопилися вивченням природознавства. З великим задоволенням вони продовжують вивчення цього курсу, самостійно намагаються проводити досліди, вести цікаву дослідницьку діяльність.